

ENTRE EL PARC NATURAL I LA NATURA MORTA

L'Albufera, en perill d'extinció

La declaració de Parc Natural per a l'Albufera de València, ja imminent, arribarà en el moment més crític de degradació ecològica que ha patit mai aquest espai natural.

JORDI VICENT

Fúlvia Nicolàs

Lestany de l'Albufera i els marjals que l'envolten podran esdevenir, en un futur ben pròxim però de data incerta, el primer Parc Natural oficialment declarat del País Valencià. Un decret del Consell, que haurà de ser aprovat per les Corts valencianes, fixarà els termes exactes d'aquesta declaració, que ja fou sol·licitada, l'any 1984, per l'Ajuntament de València, actual propietari del llac.

Tècnics de la Conselleria d'Obres Públiques, adscrits a l'àrea de Medi Ambient —a punt de convertir-se en Direcció General— preparen durant aquests dies el projecte que permetrà al Consell elaborar aquest decret, encara en fase d'esborrany, segons algunes persones que hi han tingut accés. Tanmateix, alts càrrecs de la Conselleria asseguraven a la premsa, no fa gaires dies, que el text del decret podrà ser, «abans d'un mes», sobre la taula de l'executiu valencià. El contingut és encara un misteri, ja que la de Parc Natural és, de fet, una figura jurídica molt imprecisa i elàstica, a di-

ferència dels estatus de Parc Nacional o Reserva Biològica, molt més específics i normativitzats internacionalment.

Les mesures de protecció i control que s'aplicaran a l'Albufera i el seu terreny circumdant dependran, doncs, de la voluntat política i dels mitjans que el govern autònom valencià hi vulga invertir. Aquestes mesures, com declarava fa poc el conseller Rafael Blasco, «hauran de fer compatible la defensa mèdio-ambiental amb el manteniment dels aprofitaments tradicionals de l'Albufera, com ara els agrícoles —sinònim d'arròs— i els piscícoles».

Siga quin siga el contingut de la declaració, el fet és que aquesta arriba en un moment que polítics, tècnics i ecologistes coincideixen a qualificar com a crític en la història de l'Albufera. El seu procés de degradació ecològica, iniciat de fa dècades, ha assolit en els darrers anys unes proporcions tan extremes que fan tèmer, no tan sols pel futur de la vida del llac, sinó també per la presència física, ja que la superfície continua reduint-se, mentre que desapareixen, a ritme accelerat,

espècies animals i vegetals que sempre hi havien estat tradicionals.

L'Albufera de València, ecològicament indestriable dels marjals dedicats al conreu de l'arròs que l'envolten, com també de la Devesa que la separa del mar, és una de les zones humides de més extensió i més important interès científic d'Europa. Per la seua situació i les seues especials condicions biològiques, cada vegada més degradades, ha estat i és encara un dels principals indrets de repòs i nidificació d'aus migratòries, i una de les reserves on continuen vivint nombroses espècies vegetals i animals en procés d'extinció, pràcticament desaparegudes ja a la resta del món.

No és estrany, doncs, que les més importants institucions mundials dedicades a la defensa de la natura s'hagen interessat repetidament pel destí —encara incert— d'aquest paratge, un dels tòpics gràfics i literaris que se solen associar habitualment amb el conjunt del País Valencià. L'Albufera, fons tradicional de les postals turístiques amb una fallera i una paella en primer terme, és, tanmateix, considerada sovint pels habitants del «cap i

casal» com «aquesta bassa pudenta que tenim aci al costat», apropiada, això sí, per fer-hi fotografies d'allò més pintoresques i efectistes a l'hora del capvespre.

Miquel Gil Corell, botànic i ecòleg, data entre finals dels seixanta i principis dels setanta l'inici del desastre ecològic que ara posa en perill la pervivència de l'Albufera. «Encara en els anys 1971, 72 o 73 es podia trobar a l'estany una gran varietat d'espècies animals i vegetals, amb uns quants individus cadascuna. Des de mitjan dècada dels setanta, quan començà el boom de la industrialització salvatge de l'Horta Sud, comença el procés de degradació més fort i accelerat. Avui, l'Albufera és tot un exemple de «mala salut biològica»: hi resten molt poques espècies, però amb molts individus cadascuna d'elles. Només hi queden, per dir-ho d'alguna manera, els animals i els vegetals que ho aguanten tot, que poden sobreviure en condicions molt adverses». La contaminació i els aterraments —cada any entren en l'Albufera més de cent mil tones de terra a través dels barrancs que vessen les seues aigües al llac— són, en opinió de tècnics, polítics i ecologistes, els problemes més greus a què s'enfronta l'Albufera, i els responsables de l'accelerada degradació.

Les solucions a aquests problemes, «qüestió d'estricta sentit comú», se-

gons Miquel Gil Corell, han estat proposades i repetides milers de vegades. «Pel que fa a la contaminació, cal que entre en marxa i, per tant, s'acabe de construir d'una vegada, el col·lector. Els residus orgànics i domèstics dels centenars d'indústries i la vintena de pobles que envolten l'Albufera s'han de desviar d'una vegada. Les aigües de totes aquestes indústries i aquests pobles contaminen l'Albufera, han

zilla, seria repoblar la conca del barranc de Xiva, principal entrada d'aigües, de manera que la terra no pogués ser arrossegada cap a l'Albufera... i, per descomptat, és imprescindible dragar algunes zones de l'estany, perquè la pujada del nivell del sòl aquàtic ha canviat moltíssim les condicions del biotop propi de la zona».

«Si s'aturen els aterraments i s'elimina la contaminació de les aigües», insisteix Gil Corell, «la situació de l'Albufera s'anirà allunyant d'aquest «punt sense retorn» en la seua degradació, al qual s'està acostant cada vegada més, i la recuperació pot ser relativament ràpida i efectiva». Perquè, segons aquest científic, «malgrat que és molt el que s'ha perdut ja definitivament, la regeneració és possible, precisament perquè l'Albufera és un llac eutròfic, amb un ritme molt ràpid d'activitat biològica i gran capacitat de recuperació».

Pel que fa a la conceptualització legal de l'estany i els marjals, Gil Corell expressa les seues reserves sobre la declaració de Parc Natural: «Es tracta d'un concepte que compromet a molt poca cosa, una figura poc definida. Ara bé, entre que l'Albufera siga Parc Natural o no siga res, més val que es faça tots els possibles per tractar d'omplir aquest concepte de sentit, apropant-lo als models de protecció

d'espais naturals que són freqüents a Europa.

Dins d'aquest Parc Natural, en tot cas, caldria separar zones segons les seues possibilitats de ser visitades pel públic, sense trencar l'equilibri ecològic, «i, per descomptat, s'hauria d'impedir al màxim l'accés als indrets de nidificació de les aus, com la Mata de Fang o d'altres...». Les activitats tradicionals que s'han desenvolupat sempre a l'Albufera, com la pesca —ara gravíssimament afectada per la contaminació i la

Tota una política que ha convertit el llac en una «bassa pudent».

degradació del llac— o els conreus d'arròs, no suposen un perill per al seu equilibri, segons Gil Corell, «sempre que no empen mitjans químics d'efecte tòxic, o que no contribueixen a l'extinció d'espècies protegides... L'estat hauria de subvencionar activitats com el conreu d'arròs, per

Els aterraments, d'altra banda, Gil Corell els atribueix a la desforestació de les conques dels rius que van a parar a l'estany. «La solució, molt sen-

degradació del llac— o els conreus d'arròs, no suposen un perill per al seu equilibri, segons Gil Corell, «sempre que no empen mitjans químics d'efecte tòxic, o que no contribueixen a l'extinció d'espècies protegides... L'estat hauria de subvencionar activitats com el conreu d'arròs, per

tal que no esdevinguen ruïnosa si es mantenen en la forma tradicional».

En qualsevol cas, com diuen Toni i Ramon, dos joves ornitòlegs que estudien i desenvolupen el seu treball al voltant de l'Albufera, «avui cap indret natural no és ja, ni pot tornar a ser-ho, allò que era abans: hi ha processos irreversibles, però també, amb una protecció adequada, es poden salvar i millorar la major part dels espais naturals amenaçats».

Un informe redactat l'any 84 pels serveis d'investigació d'ecologia i ornitologia dependents de l'Ajuntament de València, en el qual s'estudien amb detalls els més greus problemes de l'Albufera, aporta quasi les mateixes conclusions i alternatives a les proposades per Gil Corell: «És evident que l'Albufera no pot continuar sent un simple vedat de cacera (...) se l'ha de dotar d'una qualificació jurídica d'acord amb el seu valor ambiental. També és evident que, encara que fóra declarada Reserva Integral tota sencera, la seua degradació continuaria, ja que els principals problemes es generen fora del llac.

(...) És absolutament necessari coordinar el plantejament urbanístic del marjal que l'envolta i tractar unitàriament des d'un punt de vista jurídic i de gestió l'Albufera i el seu marjal (...) La descontaminació del llac s'ha de mamprendre urgentment. Pel que sembla, els nuclis de contaminació industrial i urbana més perillosos poden ser eliminats per un col·lector que els recolliria i evacuaria fora del llac (...) L'aplicació de mètodes de conreu menys agressius per al medi és també necessària».

Finalment, l'estudi critica la intervenció de l'Icona en l'àrea de l'Albufera, la qual considera, coincidint amb la pràctica totalitat de moviments i grups ecologistes i amb la major part dels científics que han desenvolupat estudis profunds sobre aquesta zona, com «enrojoladora». «L'Icona manté —diu textualment el darrer full d'aquest estudi dels investigadors ecològics i ornitòlegs de l'Ajuntament de València— a les rodalies de la Mata de Fang —àrea digna de ser qualificada com a reserva integral— una suposada «Estació Ornitològica i Piscícola», que encobreix una granja de perdius a plena producció». Membres del mateix servei que redactà aquest document han confirmat a EL TEMPS que la granja de perdius de l'Icona, teòricament destinada a criar espècies autòctones del llac en perill d'extinció, continua encara, dos anys després, funcionant de la mateixa manera, dedicada a criar perdius per a repoblar les zones afectades després de les temporades de cacera.

Les crítiques als caçadors, «la majoria *domingueros* disposats a lluir la seua disfressa de Rambo», segons els dos joves ornitòlegs consultats, són també una constant en els estudis científics realitzats fins el moment sobre l'Albufera. «La major part d'ells no saben distingir, o no volen fer-ho, les espècies protegides i les que es poden caçar, i fan autèntiques matances, tant amb les espècies autòctones i que es poden caçar, com amb les aus que vénen de pas o a nidificar ací», diu Ramon.

El llac, la superfície actual del

qual oscil·la entre les 1.900 i les 2.100-2.500 hectàrees, i les aproximadament 14.000 hectàrees de marjal que l'envolten, seran ben aviat objecte d'un tractament especial. La rapidesa amb què les institucions autonòmiques han volgut deixar enllestit el tema, «quan encara mancaven estudis i informes per tal d'acabar bé el projecte», segons ens digueren persones properes a l'equip de redacció d'aquest decret, ha obert una mica la porta de l'esperança tant entre els habitants de la zona dels marjals, pescadors i arrossers la majoria, com entre ecologistes i científics.

«Ara sembla que sí que volen començar a fer alguna cosa», diu Miquel Gil Corell, «però és que la història de la gestió política i administrativa de l'Albufera ha estat, fins aquest moment, tan desastrosa... Un tècnic de la Conselleria, proper al projecte, li dóna la raó sense saber-ho: «després de tants anys sense fer res, ara volen acabar-ho al més aviat possible, encara que siga de qualsevol manera...»

De moment, però, és difícil fer previsions sobre com es durà a terme el procés de recuperació d'aquest espai natural. En qualsevol cas, són molts els ciutadans i també les organitzacions valencianes i internacionals que s'han interessat ja i continuen interessant-se pel futur de l'Albufera. Si no s'adopten immediatament mesures efectives de protecció i recuperació, segons han donat a conèixer els estudis científics més pessimistes, l'estany podria esdevenir, en cinquanta o seixanta anys, una bella estampa de natura morta. □

P O E T I C A

Una original col·lecció de poesia i sobre poesia sense fronteres lingüístiques, oberta no sols als autors de l'àmbit hispànic sinó també als textos universals més significatius.

ENIGMA
Narcís Comadira
Text bilingüe

ANTES QUE LLEGUE LA NOCHE
Juan Luis Panero

De venda a totes les llibreries

Edicions 62 • Ediciones Península